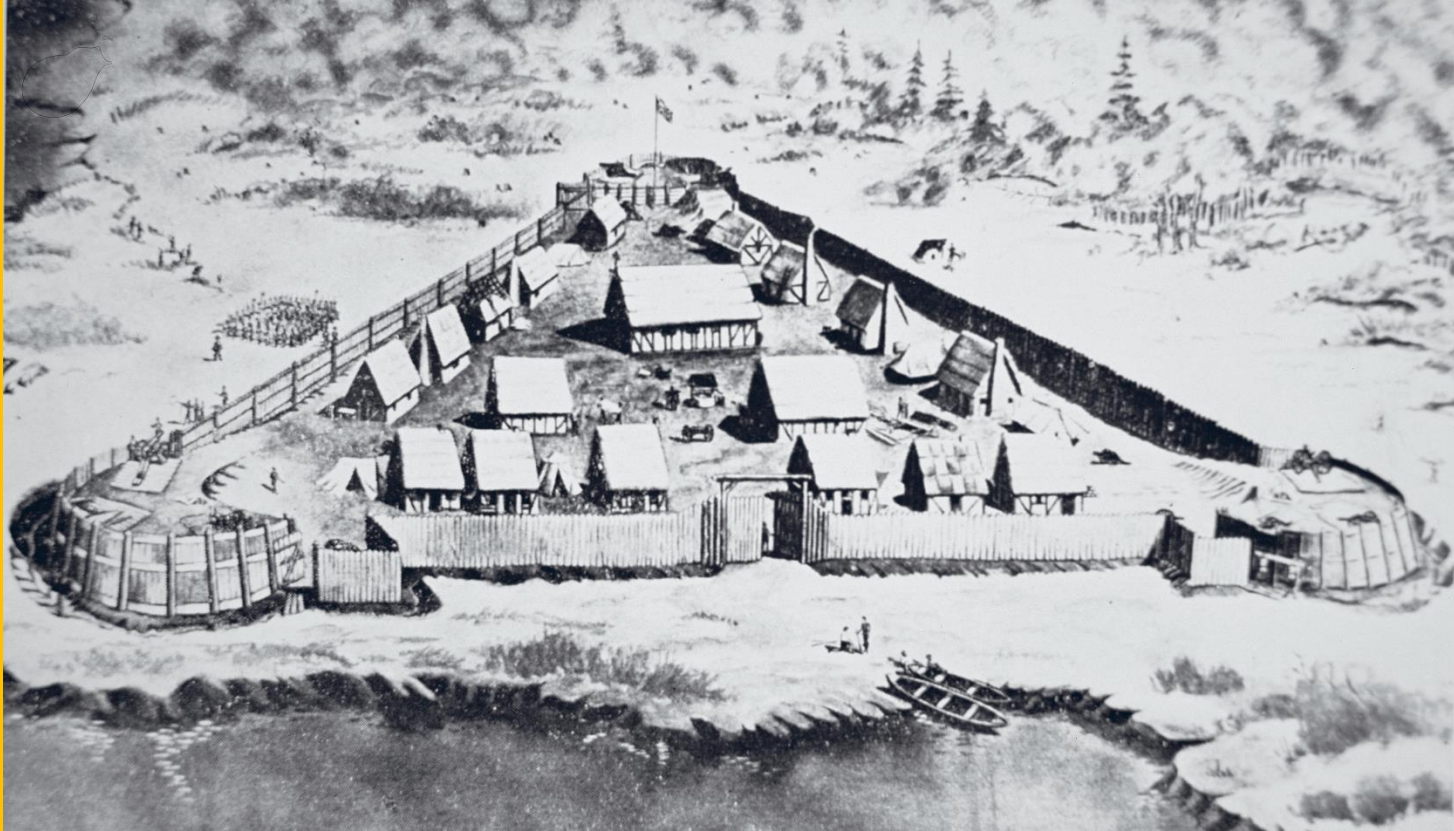

KAKO SO RAZSVETLJENSKE IDEJE VPLIVALE NA NASTANEK ZDA STR. 68-69

Prva angleška naselbina v Severni Ameriki Jamestown v Virginiji.

Kako so Angleži osvojili Severno Ameriko

- Ameriko so naseljevali **prebivalci večih evropskih držav**: Francozi, Nizozemci, Angleži in drugi.
- Plantaže na jugu so obdelovali črni sužnji (bombaž, tobak, žito, govedoreja. Na severu les, kože - trgovanje z Indijanci.
- Med naseljenci so bili pustolovci, izobčenci, kmetje (beg pred fevdalizmom).
- V Ameriki **ni bilo važno poreklo** (kaj si bil, plemič ali kmet), pomembna je bila sposobnost, uspešnost (koliko znaš narediti iz samega sebe).
- V Ameriki je vladala **verska strpnost**.

Angleški kralj (parlament, oddaljen okoli 5400 km) **je zahteval**, da ima skoraj vse, kar je pisano ali tiskano (časopisi, poročni listi, mrliški listi, pogodbe) kraljevski kolek. Četudi je bil Poštni zakon leta 1766 preklican, mu je leta 1767 sledil nov zakon, ki je naložil **nove dajatve** različnim popularnim britanskim proizvodom, vključno s steklom, papirjem, svincem in čajem. Kolonisti so odgovorili z bojkotiranjem vseh britanskih proizvodov. Tako je parlament leta 1770 ponovno umaknil in preklical vse dajatve, **razen za čaj**. Kolonisti so trmasto zavračali pitje čaja. L. 1773 je Anglija poslala veliko odpravo ladij s čajem v štiri glavna ameriška pristanišča. Ladje, ki so prispele v Ameriko, so se morale obrniti in odpluti s svojim tovorom nazaj v Anglijo. Čaj so iztovorile, ostal je v skladiščih, dokler ni strohnel. Toda v Bostonu je angleški guverner zahteval, **da se plačajo uvozne** dajatve, preden ladje zapustijo pristanišče. Odgovor kolonistov je prišel v temni noči. Okoli 50 članov tajne skupine, imenovane Sinovi Svobode se je, oblečenih kot Indijanci, povzpelo na ladjo in preko palube v vodo **zmetalo ves čaj (Bostonska čajanka)**.

Britanski voditelji so bili jezni in so še močneje **pritisnili na koloniste**.

Kolonije so v letu 1774 sklicale prvi kongres, katerega namen je bil pregovoriti angleško vlado, da prizna kolonialne pravice. Anglija je na to vedenje gledala, kot na nezvestobo.

19. 4. **1775 je pri Bostonu prišlo do prvih spopadov** med britanskimi vojaki in oboroženimi civilisti. Boj za nedovisnost ameriških kolonij se je začel.

- Zakaj so bili prebivalci angleških kolonij v Ameriki nezadovoljni?
- Kako je na prebivalce kolonij gledala matična država, Anglija?
- Kaj je bostonska čajanka?

Zakaj je izbruhnil upor proti Angležem

Nova družba v Severni Ameriki, nova miselnost med prebivalci Amerike: "Mi smo Američani".

ANGLEŠKA OBLAST

Izkoriščanje kolonij – **nezadovoljstvo**.

Davki na blago iz Evrope (čaj, papir, igralne karte ... vse)

Angleški kralj in angleški parlament sta tudi **stroške vojne** med Angleži in Francozi v Ameriki prevalila **na ramena kolonistov**.

UPOR

- Leta 1774 so se predstavniki 13 angleških kolonij ob Atlantiku v Ameriki povezali. Poveljstvo vojske je prevzel George Washington (prvi predsednik).
- **4. julija 1776** so podpisali razglas, **DEKLARACIJO o neodvisnosti**, odcepitvi od Anglije. Nastale so **ZDA**. Vnela se je vojna, Angleži so priznali ZDA 1783.

Naštej zasluge navedenih Američanov!

GEORGE WASHINGTON

THOMAS JEFFERSON

BENJAMIN FRANKLIN

GEORGE WASHINGTON *Vojskovodja in državnik, ter vrhovni poveljnik v vojni za neodvisnost. On je vodil ustavodajno skupščino, leta 1789 bil izvoljen za 1. predsednika ZDA, ter leta 1792 bil ponovno izvoljen. Še tretjič so ga Američani želeli za predsednika, pa je tretji mandat zavrnil.*

THOMAS JEFFERSON *napisal deklaracijo, je tudi ustanovitelj demokratske stranke, 3. predsednik, dal raziskati pot proti zahodu*

BENJAMIN FRANKLIN

Veleposlanik, diplomat v Franciji, izumitelj strelovoda, znanstvenik, publicist, filozof, sodeloval tudi pri Ustavi in Deklaraciji o neodvisnosti

"Vlaganje v znanje vedno vrača najvišje obresti"

Francija je prodala svoje ozemlje ZDA leta 1803. O prodaji se je tedaj v imenu Francije pogajal Napoleon, za ZDA je pero vzel v roke Thomas Jefferson. Francozi so za ozemlje Lousiane, ki obsega današnje zvezne države Kansas, Montano, Iowo, Nebraska, Severno in Južno Dakoto, Oklahomo in še nekaj drugih in je merilo 1,3 milijona m², zahtevali 15 milijonov \$. Jefferson si jih je moral sposoditi denar v Londonu. Napoleon naj bi ozemlje prodal, ker je potreboval denar za slavlje ob svojem kronanju.

Učb. Str. 69

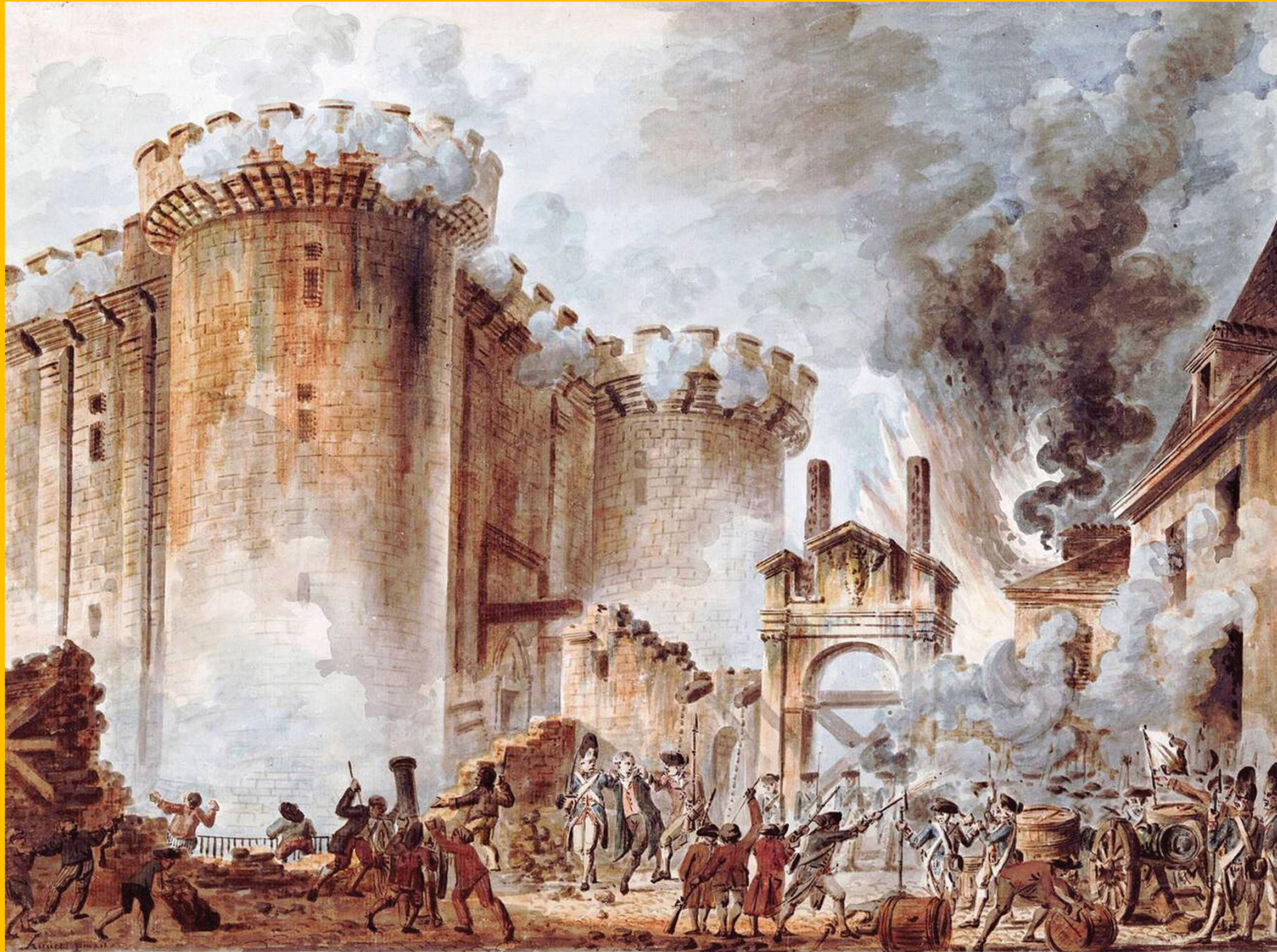
»Vse ljudi je Stvarnik ustvaril enake in jim dal nekatere neodpravljljive pravice, med drugim zlasti pravico do življenja, svobode in iskanja sreče. Vladavine so na svetu zato, da bi zagotovile ljudem te pravice, in vsa upravičena oblast jim izvira le iz soglasnosti tistih, katerim vladajo. Če kakršnakoli oblika vladavine ugonablja te cilje, ima ljudstvo pravico, da jo spremeni ali odpravi, pravico, da si ustanovi novo vladavino in jo utemelji s takimi načeli in ji uredi oblast v takšni obliki, da je kar najbolj primerna za uveljavitev njega varnosti in sreče«. (Deklaracija o neodvisnosti, 1776)

- **Katere razsvetljenske ideje lahko najdeš v besedilu?**
- **Kakšne pravice ima ljudstvo?**

Betsy Ross šivanje prve zastave ZDA

ZAKAJ JE V FRANCIJI LETA 1789 IZBRUHNILA REVOLUCIJA (STR 70-71)

Kakšno je bilo življenje v Franciji pred revolucijo

- 27 milijonov prebivalcev,
- fevdalizem, nesreče,
- absolutizem,
- neuspešne vojne,
- zapravljenost dvora,
- država pred bankrotom,
- trije stanovi.

Pričakovanja ob sklicu stanov 1789:

- kralj je hotel nove davke,
- prvi in drugi stan pridobiti moč nad kraljem,
- tretji stan je želel razbremenitev in parlamentarno monarhijo kot v Angliji.

Kaj se je zgodilo 14. julija 1789

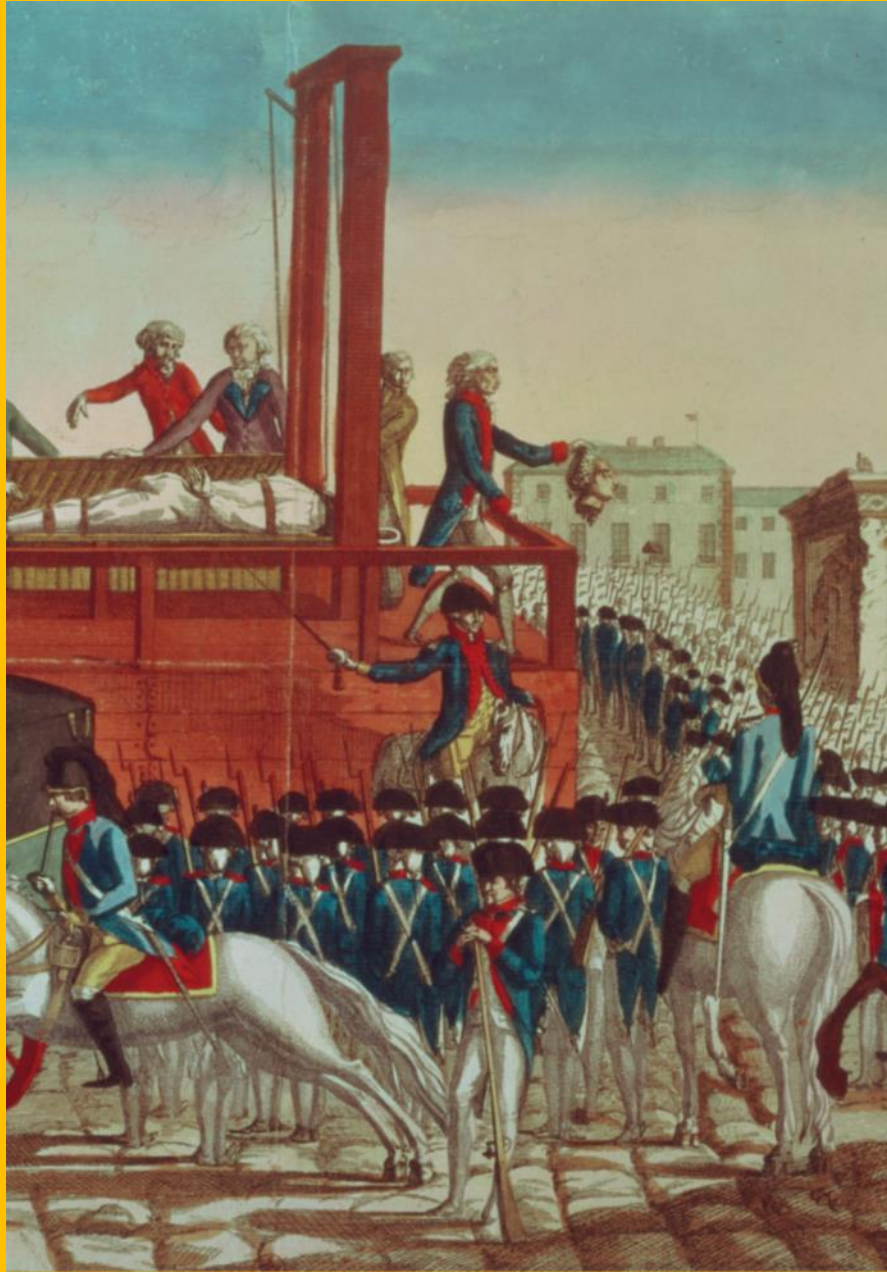
- kraljev sklic stanov v Versaillesu
- ločeno zborovanje stanov, odpor do predloga “en glas na en stan”
- zahteva tretjega stanu po odpravi stanov in uvedbi narodne skupščine
- tretji stan se proglasi za narodno skupščino, priprava ustave
- **14. julija** napad na **Bastilijo**, osvoboditev zapornikov (7), zasedba orožja
- nemiri so se razširili po vsej državi - **francoska revolucija**.

Oglej si sliko na str. 71 spodaj in odgovori!

- Kakšen prizor predstavlja slika?
- S kakšnim orožjem so oboroženi ljudje?
- Kaj se dogaja na vrhu trdnjave?
- Ali je na sliki kdo poškodovan?

KAKO JE REVOLUCIJA SPREMENILA FRANCIJO UČB. STR. 72- 74

Obglavitev kralja
Ludvika XVI.

svoboda, enakost, bratstvo – liberte, egalite, fraternite

Revolucionarni sklepi narodne skupščine

- **Žirondisti** (izobraženci ...organizirana skupina drobne in srednje buržoazije, ki nasprotuje obnovi starega režima).
- **Deklaracija o človekovih pravicah:** enakost, osebna svoboda, pravica do osebne lastnine, pravni red.
- Moška volilna pravica (1/3 prebivalcev), odprava fevdalizma.
- **Ustava** 1791, Francija - ustavna monarhija.
- Cerkev izgubi privilegije, ločena od države.
- **Gospodarski ukrepi** (odprava carin, enotni merski sistem, davki glede na premoženje, papirnat denar ...).

»Naj bo objavljeno /.../ narodni predstavniki so odločili, da bodo davke plačevale vse osebe v državi glede na svoje dohodke. Tlaka, osebna odvisnost in druge služnosti se odpravijo brez odškodnine.«
(sklepi narodne skupščine 4. avgusta 1789)

V učbeniku na str. 88 preberi člen iz deklaracije o pravicah človeka in državljana. V preglednico napiši razsvetljske ideje

Člen	Razsvetljenska ideja
1. člen	
2. člen	
3. člen	
4. člen	
5. člen	

Teror jakobincev (1792-1794, 502 dneva)

- “Domovina je v nevarnosti” - **vojna nevarnost** (Avstrija, Prusija).
- V vojni 1792 proti Avstriji Francija izgublja.
- Revščina, nezadovoljstvo, upori plemičev.
- Narodna skupščina je odstavila kralja in proglasila **republiko** (1792).
- Konvent je imel tri voditelje: Robespiera, Marata in Dantona.
- Nove volitve so na oblast postavile **revolucionarne demokrate - jakobince** (predstavniki revnejšega in srednjega sloja prebivalcev).

•Ti so:

- *vedli **strome ukrepe** (zakon o maksimiranju cen, smrt za skrivanje živil ali izdajstvo ...),*
- *vedli **giljotino** (v času terorja 3 mrtvi na dan),*
- *sodili brez sodišča,*
- *pobeglim plemičem in meščanom **zaplenu premoženje.***

- **Obglavili kralja in kraljico.**
- *Nov koledar, (prepoved kraljev in kraljic na kartah)*
- *kot **ateisti**, so ukazali, da morajo zapreti številne cerkve, francosko slavno cerkev Notre Dame pa so proglasili za tempelj razuma.*

Zaključek francoske revolucije

- Leta 1794 konec vladavine jakobincev.
- Nasledila jo je meščanska **vlada**, ni bila trdna.
- **Leta 1799 je Napoleon Bonaparte** izvedel državni udar in prevzel oblast (vojaški uspehi).

Francoska revolucija je velika prelomnica

v svetovni zgodovini, ker:

- je oznanjala **konec starega obdobja**, konec moči plemstva, absolutizma in fevdalizma,
- pomenila **začetek novega obdobja**, vzpon meščanstva in moderne industrijske družbe,
- vplivala na svet in razširitev razsvetljenskih idej.

V primerjavi z ameriško revolucijo pa ni bila tako uspešna, saj je trajalo še dolgo, da so postale njene pridobitve trajne.

1. Kakšen pomen je imela deklaracija o pravicah človeka in državljana?
2. Zakaj so jakobinci vladali nasilno?
3. Katere so bile pridobitve francoske revolucije?
4. Zakaj so si revolucionarji izbrali geslo "Svoboda, enakost in bratstvo"?